

LO VENDRE DEL PA Y VI DELS HOSTALERS DEL «CAP DE VILASSAR».

Els orígens del «Veïnat de Mar de Vilassar»

Durant segles els municipis exerciren el monopoli en la venda al detall de diversos gèneres de consum alimentari. Els orígens d'aquests monopolis els hauríem de cercar en antics drets reials o senyoriais, concedits als municipis, «universitats» o «comuns» a mesura que aquests s'anaven establint i organitzant. Una barreja d'intencions, fiscals sobretot, però també sanitàries i de garantia de subministrament, ho havien configurat així. De fet, a banda dels «talls o repartiments» que s'imposaven cada vegada que convenia, els ingressos de la majoria de municipis no eren altres que el fruit d'arrendar la carnisseria, la fleca, la taverna, etc. A Vilassar hi ha documentats cinc arrendaments diferents: la carnisseria, la fleca, la taverna, l'aiguarent i la neu, i la pesca salada o gabella. Els darrers vestigis d'aquests arrendaments municipals els teníem en les «taules de la carn» de l'ajuntament que, a Vilassar, com a molts pobles i ciutats, perduraren fins ben entrat aquest segle XX.

L'any 1600 l'arrendament de la fleca i la taverna de Vilassar va originar un pleit entre el municipi i dos hostalers que tenien el seu establiment al «cap de Vilassar», al lloc on s'aniria consolidant el «Veïnat de Mar» que, anys a venir, seria l'actual Vilassar de Mar. Les desavinences foren resoltes mitjançant una concòrdia signada el dia 4 de febrer de 1601 entre la «Universitat de Vilassar» i aquells hostalers. L'estudi d'aquesta concòrdia, en versió transcrita en un manual de registres notariais de la rectoria de Vilassar, i el context del tema amb altres d'aquella mateixa època, permeten un cert apropament a diversos aspectes de la realitat social d'aquells moments a Vilassar, els quals s'esdevenien com a conseqüència d'una etapa immediatament anterior, però alhora eren preludi d'altres que s'anirien consolidant de llavors en endavant.

Per presentar això que acabo de comentar ens podríem estendre per un seguit de temes força ampli que aportarien nous elements, cadascun des d'un aspecte diferent. Per raó de brevetat, sols em referiré a l'evolució de l'organització municipal vilassarenca, als arrendaments que el municipi va establir fins a la primera meitat del segle XVII, a la importància d'aquests arrendaments en l'economia municipal, a la concòrdia entre el municipi i els hostalers i alguns dels termes en els quals està redactada, i a l'incipient concentració humana del «cap de Vilassar» en els moments de la concòrdia.

LA UNIVERSITAT DE VILASSAR A COMENÇAMENT DEL SEGLE XVII.

L'any 1601 el municipi, «universitat» o «comú» vilassarenc era regit per tres jurats i sis consellers, tots ells elegits anualment pel sistema d'insaculació. El batlle era designat pel rei cada tres anys, d'entre una terna establerta pel mateix sistema.

Feia poc temps que un nou privilegi reial havia establert les eleccions per insaculació a Vilassar, concretament l'any 1594. Des del 1525 fins al 1593 les eleccions s'havien fet per cooptació dels càrrecs sortints, els quals designaven qui els havia de succeir en un consell ordinari celebrat cada dimarts de Pasqua. Abans de 1525 les eleccions s'havien fet en un consell general de tots els caps de casa, celebrat també cada dimarts de Pasqua. El privilegi de 1594 no sols va modificar el sistema d'elecció de càrrecs i oficis, sinó també el seu nombre. Fins llavors els jurats sempre havien estat dos –un de Vilassar i un de Cabrils– i els consellers eren quatre –dos de Vilassar i dos de Cabrils–. El nombre senar de jurats establert pel nou privilegi impedia aquesta paritat respectada fins a llavors entre els dos antics nuclis de població del terme.

La implantació del sistema insaculador a Vilassar l'any 1594 es produeix gairebé un segle més tard que a les principals ciutats catalanes. Els motius de la seva aplicació no deuriem respondre a cap interès de la monarquia per controlar un petit consell municipal com el de Vilassar, sinó, més aviat, a evitar els efectes de les rivalitats que imperaven per tot el país –també a Vilassar–, o potser per un simple mimetisme respecte de molts altres municipis. El que sí podem afirmar amb seguretat és que l'increment del nombre de jurats i consellers es produïa en un moment que la població havia crescut i el municipi incrementava les seves activitats en diverses àrees.

Al marge de les qüestions jurisdiccionals, sempre remogudes pels successius membres de la família Desbosc, senyors dels castells de Burriac i de Vilassar, que foren una constant de la universitat de Vilassar durant tres centúries fins a l'any 1660, el municipi vilassarenc d'inicis del segle XVII intervenia en molts altres aspectes de la vida quotidiana. A més del batlle, els jurats i els consellers als quals ja hem fet esment, hi havia altres càrrecs que també s'escollien anualment: el mostassaf (mig agutzil, mig policia sanitari i urbanístic), el palloler (per administrar el pallol o magatzem de cereals), els oïdors de comptes (per censurar els comptes dels càrrecs sortints), els obrers de la parròquia (per atendre tot allò relacionat amb l'obra o fàbrica de l'església parroquial), i encara sovint es designaven altres càrrecs molt més secundaris com els obrers d'altres capelles del terme, o els encarregats de recaptar per al ciri de la Mare de Déu de Montserrat, etc. De tot això es desprenen diverses funcions executades o administrades pel municipi a través de la designació dels individus necessaris per a portar-ho a terme i, hem d'afegir-hi encara, la «instrucció de minyons» mitjançant la contractació d'un mestre, i la guarda dels camps a través de la contractació d'un messeguer per guardar les messes.

El ventall de competències del municipi seria inacabable –i molt divers d'un poble a un altre–. Per exemple, els jurats també s'ocupaven de l'allotjament de

les tropes que massa sovint passaven pel terme, o de la coordinació de les «desenes» (una mena de sometent format per grups de deu homes a les ordres d'un «desener»), que tan aviat eren mobilitzats per «guardar la mar» (moros a la costa!), com per «guardar el morbo» (impedir l'entrada d'empestats al poble).

Amb tot, a la vista de la paperassa que l'activitat municipal dels segles XVI i XVII ens ha deixat, el tema dels arrendaments és el que en generava més, signe evident de la importància que tenia. Als cinc arrendaments vilassarencs de caire alimentari enumerats al començament, cal afegir-ne dos d'altres ben diferents: el de la corredoria (del corredor, nunci o pregoner), i el de «les balances», que alguna vegada figura junt amb l'anterior.

Aquesta proliferació de càrrecs i d'aspectes a atendre no era pas per l'aplicació del privilegi de 1594. De la mateixa manera que el municipi i el consell municipal feia anys que era establert, també ho eren els diversos càrrecs i moltes de les seves funcions. Així, abans de 1594 hi ha constància de l'explotació continuada de l'arrendament de la carnisseria; de l'explotació, potser esporàdica, de la taverna i la fleca; i de la contractació del mestre.

Al llarg del segle XVI, i especialment durant la segona meitat, Vilassar havia canviat força. Per dir-ho en poques paraules, Vilassar havia passat de ser una aglomeració de masos i cases entorn d'una església i del castell, a ser ja un poblet amb un nou temple gòtic i amb uns quants carrers de cases arrencades. Aquest canvi, però, no era sols en l'aspecte urbà, sinó també en la composició humana de la població. A Vilassar s'havia concentrat un nombre creixent de menestrals, gent de molts diversos oficis, que eren els qui precisament habitaven aquelles cases arrencades formant carrers, perquè ja no depenien exclusivament de les feines del camp sinó de llurs propis oficis, la qual cosa no els obligava a viure en una gran masia amb múltiples dependències destinades a les feines agràries. El veïnat de Cabriels, en canvi, continuava mantenint el seu caràcter eminentment agrícola. Les causes d'aquesta concentració de menestrals a Vilassar deuen raure en el fet d'haver-hi un mercat setmanal, en la radicació de la parròquia i la rectoria, la casa comunal, el castell...

Tot plegat indica que la reforma municipal introduïda amb el privilegi de 1594 era conseqüent amb una situació social que requeria una revisió de les estructures organitzatives locals vigents fins a llavors, per adaptar-les millor a la realitat. I això encara és refermat pel fet que pocs anys després, el 1605, els menestrals del terme de Vilassar foren numèricament i potencialment capaços d'obtenir un nou privilegi reial, el qual els atorgava que el tercer jurat fos «jurat menestral», escollit d'una bossa en la qual sols eren insaculats els menestrals, al marge dels pagesos o hisendats. D'altra banda, l'existència d'aquesta menestralia que no es dedica a les feines del camp i necessita adquirir els productes alimentaris per a la seva subsistència, afavoria la rendibilitat econòmica de l'arrendament municipal dels monopòlis d'aquests productes.

ELS ARRENDAMENTS MUNICIPALS DE VILASSAR.

Els diversos arrendaments municipals de productes alimentaris que trobem documentats a Vilassar durant els segles XVI i XVII són els de la carnisseria, la fleca, la taverna, l'aiguardent i la neu, i la pesca salada. El municipi procedia a l'arrendament per adjudicació a l'encant o subhasta. Generalment eren arrendats per un any. El consell municipal establia les condicions de l'arrendament, les quals eren escrites a l'albarà o «taba» i publicades pel terme. Entre les condicions solia haver-hi l'obligació de garantir la disponibilitat permanent del producte o productes objecte de l'arrendament, alguns aspectes sanitaris o de salubritat que havia de complir l'arrendatari, el període pel qual s'establia l'arrendament, els preus de venda dels productes, i les sancions pecuniàries que s'imposarien a l'arrendatari en cas d'incompliment de qualsevol de les clàusules contingudes a l'albarà. Les clàusules solien ser d'una minuciositat extrema.

En les condicions sanitàries de la venda de la carn, el consell municipal prohibeix la introducció de qualsevol mena de carn al terme a qualsevol persona que no sigui el carnisser, llevat de la festa major o quan es tracti d'una celebració i el carnisser no tingui la carn que se li demana. L'arrendament de la carnisseria solia començar el dia de Pasqua i finia el dia de Carnestoltes de l'any següent. D'aquesta manera, durant la Quaresma no es venia carn. El preu de les diverses menes de carn es detallava a l'albarà per a tot el període de l'arrendament, excepte per a la carn de vedella, que era fixat pels jurats cada vegada que el carnisser en matava.

En el cas de la taverna, sols l'arrendatari podia vendre vi a la menuda en el terme, però havia de tenir sempre vi roig o vermell, vi claret i vi blanc, al preu indicat en les condicions de l'arrendament. Els pagesos sols podien vendre vi a l'engròs.

El flequer tenia l'exclusiva de la venda del pa i l'obligació de tenir-ne sempre. L'arrendament de l'aiguardent i la neu obligava i facultava l'arrendatari per vendre aquests productes. Per a «la neu» calia disposar un pou de glaç dins la sagrera de Vilassar.

L'arrendament de la pesca salada facultava i obligava l'arrendatari a vendre

«...olis, tonyina, bacallà, sardines, anxoves, arengades tant de grosses com de xicas en son temps, sal, sabó, faves, civada... i que puga vendre de la demás pesca salada si voldrà i dels demás grans y llegums ab que abans de vendrels o diga als honorables jurats que ells li donaran lo preu...»

El preu també s'establia a l'albarà, però en aquest cas de manera orientativa:

«...que dit arrendador puga vendre las cosas dalt dites al preu següent y no a mes preu, es a saber lo oly un diner mes per quartà que no a la vila de Mataró y així mateix la lliura de la tonyina, bacallar, sabo a un diner mes per la lliura que no a la vila de mataró y la sal a dos diners mes per cortà que nos ven a la dita vila de mataró y la dotzena de les arengades grosas a un diner mes la dotzena que no los qui las venen en dita vila y així mateix

de las petitas y que de las sardines y anxovas ne aja de donar al manco dos al diner, so es duas per cada diner, y que sian grosas bonas y rebedoras...»

El més antic d'aquests arrendaments era el de la carnisseria. No s'ha pogut determinar la data de la seva implantació, ni si ho fou per algun privilegi d'antuvi atorgat als senyors del castell i assumit després pel municipi. Diverses anotacions d'un llibre de comptes del municipi fan referència als censos que pagava el Comú per tenir la carnisseria «...aqueu sou de sens que fa la carnisseria de Villassar a la batllia general...» i ens remetent a l'any 1523. Altres anotacions del mateix llibre parlen de diverses quantitats abonades «...a la Batllia general per serrar lo establiment de la carnisseria...» o per «...fer treure lo establiment quens feu lo Rey de la taula de carnisseria...». Els albarans o les concessions de l'arrendament de la carnisseria durant els segles XVI i XVII són freqüents a l'arxiu parroquial de Vilassar.

No passa el mateix amb els altres arrendaments. De fet, encara no s'ha pogut determinar si l'arrendament de la «pesca salada» va ser realment efectiu o si no va passar del seu anunci sense que ningú estigués interessat en arrendar-lo. Els albarans que contenen les condicions d'aquest arrendament són de mitjan segle XVII.

Pel que fa a l'arrendament de la taverna i de la fleca apareixen documentats en alguns moments del segle XVI, però no es pot establir la seva continuïtat fins a les acaballes d'aquest segle. Així, en el llibre de comptes citat anteriorment consta que l'any 1549 el consell municipal cobra o ha de cobrar «per la primera tersa de la flequa y taverna», però a la mateixa pàgina es fa referència a un «protest... per los interesos de la flequa y taverna», la qual cosa indica que aquest arrendament era qüestionat i potser no va ser establert amb regularitat fins uns quants anys més endavant. Els ingressos per a la fleca tornen a constar l'any 1580, però fins després de 1594 la fleca i la taverna no apareixen de manera continuada.

ELS ARRENDAMENTS EN ELS INGRESSOS DEL MUNICIPI.

Els arrendaments que el municipi vilassarenc volia establir o tenia establerts, gairebé eren els únics ingressos municipals fixos. La documentació que ens ha pervingut d'aquest aspecte no és pas massa abundosa, però la poca de la qual disposem es refereix precisament a l'època que ens ocupa. Les dades referides als ingressos de la Universitat, o «Emoluments del Terme», figuren en dos manuals de comptes. El primer, que abasta dels anys 1509 al 1610, és un llibre desordenat tant en el seu contingut temàtic com en la seva disposició interna, en el qual es barregen dades de caire econòmic amb anotacions tan diverses com l'acta de contractació de l'obra de la nova església parroquial de 1511, inventaris de la parròquia, talls i disposicions per a la pintura del retaule de l'altar major, etc. Les múltiples i diverses dades que ofereix permeten d'espigolar un seguit d'informacions que sempre són interessants, però que no són suficients per establir una sèrie cronològica. El segon llibre és ben al contrari de l'anterior. Es tracta del *Llibre de la Universitat*, on hi ha anotats, any per any, tots els pagaments que fan els successius clavaris per ordre dels jurats, des del 1621 al 1645, en exercicis que van d'un dimarts de Pasqua

a un altre, coincidint amb els períodes de mandat de cada consell municipal. En aquest llibre també solen haver-hi anotades les previsions d'ingressos que el clavari sortint deixa consignades als jurats entrants per a l'exercici següent. Entre ambdós manuals figuren els ingressos previstos per a un total de vint-i-set exercicis, corresponents als anys 1598, 1600 al 1604, 1606, 1621, 1623 al 1628, 1631 al 1634, i 1636 al 1644.

Així com pel que fa a les despeses les anotacions són molt detallades, no passa el mateix amb els ingressos. S'observen grans diferències d'un any a un altre, que a vegades sols responen al fet que el clavari sortint ja ha cobrat l'import d'alguns arrendaments, o fraccionaments seus, i no els consigna al clavari entrant com a pendents de cobrar o sols en consigna la part o parts pendents. Succeeix el mateix amb alguns «talls», quan el clavari consigna «la part d'un tall» que «tall» s'havia imposat cobrant-lo en diferents pagues. El fet que les despeses sempre siguin força més quantioses que no pas «els emoluments del terme» anotats, evidencia clarament que aquests responen sols als imports contrets pendents de cobrar en el moment que el clavari sortint liquida el seu clavariat. Mai no són els ingressos totals del municipi que, d'altra banda, no apareixen detallats en cap altre document. Malgrat aquesta limitació, les previsions de cobrament que ens consten són prou eloqüents de la importància dels arrendaments per a la vida econòmica municipal. A l'hora de consignar aquests «emoluments del terme», amb prou feines sí hi consten altres ingressos que no siguin els imports dels arrendaments. En el quadre adjunt s'indica la quantitat anual (en lliures, sous i diners) consignada pel clavari sortint, l'import corresponent als arrendaments dels productes de consum, i el percentatge que aquests representen sobre el total anual. N'hi ha prou amb observar que aquest percentatge gairebé sempre està per sobre del 95 % i que el promig de tots els anys comparats és del 92,3 %.

Entre els «emoluments del terme», a partir de 1601 consten els ingressos estimats en la concòrdia entre la Universitat i els hostalers del «cap de Vilassar».

Any	Ingressos			Arrendaments			%
	ll.	s.	d.	ll.	s.	d.	
1598	59	-	-	59	-	-	100
1600	176	16	-	120	10	-	68,1
1601	78	-	-	74	-	-	94,9
1602	136	4	-	132	4	-	97,1
1603	84	-	-	80	-	-	95,2
1604	139	10	-	133	10	-	95,7
1606	173	12	-	125	10	-	72,3
1621	425	6	8	282	-	-	66,3
1623	305	8	-	297	2	-	97,3
1624	176	6	-	169	12	-	96,2
1625	241	6	6	234	10	-	97,2
1626	362	16	6	283	-	-	78
1627	363	13	6	205	-	-	56,4
1628	187	14	-	186	10	-	99,4
1631	279	19	-	271	-	-	96,8
1632	259	7	-	252	-	-	97,2

Any	Ingressos			Arrendaments			%
	ll.	s.	d.	ll.	s.	d.	
1633	108	12	-	100	-	-	92,1
1634	173	12	-	165	-	-	95
1636	285	12	-	277	-	-	97
1637	348	2	-	336	5	-	96,6
1638	378	7	-	368	10	-	97,4
1639	296	5	-	283	13	-	95,7
1640	231	17	-	222	5	-	95,9
1641	222	12	-	216	10	-	97,3
1642	250	2	-	244	-	-	97,6
1643	110	2	-	104	-	-	94,5
1644	255	18	-	249	13	-	97,6
TOTAL	6.110	-	-	5.517	4	-	92,3 %

EL PLET I LA CONCÒRDIA DELS HOSTALS DE MAR.

Reprent les mateixes paraules del començament d'aquestes notes històriques, l'any 1600, l'arrendament de la fleca i de la taverna de Vilassar va originar un plet entre el municipi i dos hostalers que tenien el seu establiment al «cap de Vilassar». Les desavinences foren resoltes mitjançant una concòrdia signada el dia 4 de febrer de 1601 entre la «Universitat de Vilassar» i aquells hostalers.

A les acaballes del segle XVI i començaments del segle XVII la presència d'habitatges a la línia de la costa vilassarenca no era cap cosa nova, però sí que era poc freqüent. Durant el segle XVI els fogatges i relacions de casatinents de Vilassar, quan es refereixen a la costa, sols esmenten la presència de les cases d'en Saura, d'en Mir i d'en Lladó. Ben segur que hi devia haver algunes altres barraques de pescadors per guardar barques, però no hi devia haver més habitants estables. Als registres sacramentals tampoc no consten gaire pescadors o, almenys, gent que visqui de la pesca, tot i que des de mitjan segle XVI devia ser una activitat creixent, per quin motiu Miquel i Francesc Desbosc i de Sant Vicenç, senyors del castell de Vilassar, l'any 1567 pledejaren amb el municipi per raó de la senyoria sobre la «pescateria».

Però malgrat l'escàs establiment humà permanent a la línia de la costa de Vilassar durant el segle XVI, a començaments del XVII s'hi troben aquests dos hostals que pledegen amb el municipi pels arrendaments de la taverna i de la fleca. L'any 1601 aquests hostalers i el municipi arriben a una concòrdia redactada en uns termes prou eloqüents de la realitat d'aquell lloc en aquell moment. La transcripció de la concòrdia és com segueix:

«Concordia feta y fermada per y entre la Universitat de Vilasar de una part y Sebestià St. Pera als. Mir pescador y ostaler y Toni Ledó ostaler, tots de dita parrochia, sobre lo plet y qüestió que tenia dita Universitat y dits Mir y Lledó sobre lo venre del pa y vi que dits ostales del cap de Vilassar tenian y volian venra; y així congregats y ajustats los jurats y de consell ab

molts de altres de dita parrochia so es lo honorable en Tony Isern y Bernat Tremolet y Esteve Verivol jurats lo any present y en Esteve Tolra y Toni Mas y Joan Abril, Bernat Colomer als. Torra, Salvador Masriera y Bernat Agell, homens de consell;

En presencia del honorable en Jaume Vidal balle real y ab son consentiment &c. y Jaume Casals y Joan Strany, Miquel Julià, Miquel Juaní, Sebestia Duran, Salvi Raphart, Antoni Armengol, Joan Amat, Francesc Boquet, Amador Abril als. Galseran, Francesc Sala, barthomeu Llevaneres, Jaume Garau, Tony Abril, Jaume Parera, Genís Colomer, Joan Roldos, Guillem Blanc, Bernat Bernat, Pau Botey als. Avellà, Bernat Campins, com a major part, tots unanims y conformes en la isglesia de Vilasar ahont per semblants coses se acostumen de congregar y ajustar foren fermats, capitolats y jurats per las ditas parts los capitols següents:

Primo: que la Universitat ni dits Mir y Ledó no aguesen de pasar avant lo plet que se aportava en la audiencia, ans bé y posan lisensia y renuntien en aquest, que desta hora en avant ni la una part ni l'altra per ells ni per los seus noy pugan dir res tant la Universitat com dits Mir y Ledó. Y axi o juren.

- 2 Item que dits jurats o dita Universitat no puga posar al encant public ni secret la venra del pa ni vi del cap de Vilasar y per a so se obligan dits Mir y Lledó per ells y per los seus quiscun que volra tenir ostal a pagar per cada casa quorata reals dic #4 ll.# als jurats o a son clavary y sino tenen ostal que no sian obligats a pagar res. Y axi o juren.
- 3 Item que sempre que en la Universitat no si tingues taverna ni fleca que no sien obligats a pagar res los dits del cap de Vilasar a dits Jurats ni a son clavary.
- 4 Item esta concordat que dits Mir y Lledó sempre tinran ostal sien tinguts y obligats en donar lo pes del pa conforme tinra lo flaquer de la segredera de Vilasar y la mesura del vi conforme tinra lo taverner que arrendarà la taverna.
- 5 Item que dits ostales sien tinguts y obligats en servir lo ordre quels donarà lo mostasaph de la parroquia altrament incorreran a les penas que diran los albarans de la fleca y taverna so es que lo mostasaph los puga penyorar si los trobera en frau. Y axi o juren.
- 6 Item que dits ostales no pugan venra pa ni vi a ningu de la parrochia si ja no volian manjar en ses cases y no pera portar a la sagredera sots les penes del albara de arrendament de fleca y taverna. Y axi o juren.
- 7 Item que dits ostales no pugan fer bescuyt pera ninguns vexels sense licencia del qui tinra arredada la fleca. Y axi o juren.
- 8 Item que no pugan fer pa de real ni de sou si ja no venian del llunya ab alguns pasagers que pasen com son mariners que van de pasada y no altrament.
- 9 Finalment volen les dites parts so es la dita Universitat que dits capitols sien observats y los dits Mir y Lledó y per so la dita Universitat ne obliga a fer valer y tenir las ditas coses als dits Mir y Lledó los bens

de dita Universitat y los dits Mir y Lledó ne obligan tots sos bens aguts y per aver largament ab jurament ab pena de mil ducats. Y axi o juren.

Testimonis son Genis Campins texidor de lli y Miquel Benús estudiant.

Testes firme Sebestiani Mir et Antony Lledó qui firmatur die 24 february sunt Jacobus Forns et Francisco Bassa de Vilasario.»

El document és prou eloqüent i les estipulacions precises: Els hostalers del «cap de Vilassar» pagaran anualment quatre lliures cadascun al municipi per poder vendre pa i vi en el seus hostals, sempre que hi hagi qui tingui arrendada la taverna i la fleca municipals. El pes del pa i les mesures del vi dels hostalers seran les mateixes que per al tavermer i el flequer municipals. Els hostalers obeiran les ordres del mostassaf, no vendran pa ni vi a ningú del terme si no és per consumir als mateixos hostals, no faran bescuit per a cap vaixell sense llicència del flequer, i no faran pa per a ningú que no vingui de lluny, com els passatgers o mariners que van de passada.

Dels capítols d'aquesta concòrdia cal destacar dos aspectes. El primer és purament formal i es refereix al fet en si mateix: l'arrendament de la taverna i la fleca, de manera regular i definitiva, per al municipi, topa amb els interessos i els costums dels hostalers del «cap de Vilassar». Amb la concòrdia es resol el conflicte que s'ha generat i la solució és mitjançant el pagament anual d'unes quantitats de diner fixes i estipulades. El nou municipi vilassarenc sorgit del privilegi de 1594, consolida així una part dels seus ingressos i exerceix els drets que li pertoquen sobre la venda del pa i del vi.

L'altre aspecte és el llenguatge utilitzat en la redacció de la concòrdia, de clara influència nàutica marinera. La primera cosa que crida l'atenció és l'ús de l'expressió «cap de Vilassar». Els hostals del «cap de Vilassar» als quals ens estem referint estaven situats entre l'actual plaça de l'ajuntament de Vilassar de Mar i la «torre d'en Nadal», o ben a prop d'aquest indret. Concretament, la plaça de l'ajuntament ocupa l'antic solar de can Mir. Per a nosaltres, que quan viatgem seguint la línia de la costa ho fem per la carretera, ens passa desapercebut el lleuger canvi de direcció que es produeix just quan passem per Vilassar de Mar i potser és una exageració anomenar-ho «cap». Per aquesta mateixa raó, l'ús de la paraula «cap» per definir la variació en la línia de la costa, havia de ser més pròpia dels navegants o mariners que ho prenen com a punt de referència, que no pas de la gent de terra ferma. Això és prou indicador del caràcter eminentment mariner que devia tenir l'activitat desenvolupada en el petit nucli habitat d'aquell indret vers l'any 1601, però encara hi ha altres referències de la concòrdia que ho corroboren: els hostalers no podran fer «bescuit per a ninguns vexels» sense llicència expressa del flequer, ni pa per a passatgers «si ja no venian del llunya» o són «mariners que van de pasada». El fet que es contempli la fabricació de «bescuit» –pa cuit dues vegades per assecar-lo i endurir-lo; la clàssica galeta dels navegants d'abans–, és indicatiu que n'hi deuria haver una certa demanda, la qual cosa ens remet forçosament al món mariner. I, encara, el document afegeix la prohibició de vendre pa o vi a ningú del terme, llevat del que es mengi als mateixos hostals o el que adquireixin els passatgers que vénen de lluny o mariners que van de passada.

Aquestes referències al món mariner utilitzades en la redacció de la concòrdia parlen per si soles i ens informen, potser més que cap altre document conegut fins ara, dels veritables inicis del naixement del veïnat de Mar de Vilassar, en un moment que encara no rep el nom de «veïnat», sinó que s'identifica el lloc en clau marinera. Enrera queden les velles relacions de masos que citaven les cases d'en Saura, en Mir i en Lledó com les úniques d'aquell lloc i sota el nom genèric de «mar» per indicar la seva situació geogràfica en el conjunt del terme vilassarenc. Ara, l'any 1601, se'ns presenten uns «hostals del cap de Vilassar» situats a la línia de la costa i damunt del «camí ral de mar» que ha substituït en importància el vell «camí ral del mig». El pas de viatgers i l'activitat marinera justifiquen, i donen vida, a dos hostals que apareixen documentats al llarg de tot el període que ens ha estat permès d'estudiar els ingressos municipals, pagant regularment les quatre lliures que cadascun ha d'abonar al municipi en compliment dels capítols de la concòrdia.

Segurament l'activitat marinera de quatre pescadors no hauria permès per si sola la pervivència d'aquells dos hostals, de la mateixa manera que si els viatgers i traginers haguessin continuat utilitzant el «camí del mig», els hostals no haurien estat situats ran del «camí ral de mar» i potser haurien sorgit uns centenars de metres cap a l'interior, qui sap si al vell veïnat del Sant Crist, sota Montcabrer.

El conjunt de tots aquests aspectes que es reflecteixen en la concòrdia de 1601 (sense oblidar l'intercanvi comercial i el possible contraban que es desenvoluparien al seu entorn), se'ns presenten com els veritables impulsors del creixement d'aquell indret ocupat d'antic per tres cases, amb dos hostals i unes quantes barraques per guardar les barques dels pescadors, que durant el segle XVII esdevindria el nou Veïnat de Mar de Vilassar i que al llarg del segle XVIII es configuraria com un nou poble fins assolir l'autonomia municipal el 1784.

Josep Samon i Forgas

BIBLIOGRAFIA.

- TORRAS i RIBÉ, Josep Maria. *Els municipis catalans de l'antic règim, 1453-1808*. Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1983.
- SOLÀ, Fortià. *Història de Torelló*, 2 volums, Barcelona, 1947.
- DICCIONARI D'HISTÒRIA DE CATALUNYA, Edicions 62, Barcelona, 1992.

FONTS CONSULTADES.

ARXIU PARROQUIAL DE VILASSAR DE DALT:

- Manual 11: Llibre de comptes de la parròquia i de la Universitat, 1509-1610.
- Manual 29, p. 208v: Primeres eleccions per insaculació, 1594.
- Manual 33, p. 60 i ss.; Concòrdia dels Hostals del Cap de Vilassar
- Manual 33: Temes municipals diversos.
- Manual 35, p. 6: Primeres eleccions amb bossa de jurat menestral, 1605.
- Manual 38: Llibre de comptes de la Universitat de Vilassar, 1621-1645.
- Capsa «Documents municipals diversos»: arrendaments de diferents anys; papers solts.